

METODICKÉ KARTY PRÁCE S ŽÁKY

Praktický a stručný návod na to,
jak pracovat s žáky
se speciálními potřebami

Modelové situace a vytvořené karty vychází ze
zkušenosti s žáky naší školy.
Projevy se mohou lišit.

S PgŠ
KLADNO
oš

THE VELUX FOUNDATIONS
VILLUM FONDEN × VELUX FONDEN

Žák s poruchou autistického spektra (Aspergerův syndrom)

karty práce
s žákem

Projevy jeho chování

nenavazuje oční kontakt

nedodrжуje intimní zónu

“skáče” do řeči

když dostane žák slovo, většinou stejně mluví o tom, o čem chce mluvit

střídání nálad

malá sebedůvěra
a potřeba neustálého ujišťování

porucha vnímání termoregulace

“má svůj svět”, problémy s orientací

stereotypní pohyby, zvuky a rituály

nestabilní výkonnost, nečitelné písmo

“nechutné projevy chování” - např.
olizování sešitů, vulgární výrazy

mluví o svých zájmech a jedné věci
pořád dokola a spolužáky to nebaví

projevy autismu u sebe většinou žák
nevnímá

nepochopení ironie a vtipu

projevy agrese a autoagrese, větší
unavitelnost

někdo je extravert, někdo introvert

Žák s poruchou autistického spektra (Aspergerův syndrom)

Práce s žákem

Způsob práce:

rámec/struktura/rituál - např. teď budeme dělat to a to a následovat bude to a to..., dát časový rámec na práci

využít práci s asistentem pedagoga
- např. ve zmírnění “skákání” do řeči, ***opakovat pravidla, využívat moderní technologie při písemné práci, být připraven na variantu a, b, c*** - různá úroveň cvičení, různé doplňovací úkoly

zapojit samotné spolužáky do procesu vzdělávání - “peer” program = vrstevník pomůže, jasné a konkrétní hodnocení - např. doplnit známku slovním hodnocením, sociální podpora žáka

Nástroje práce s žákem:

soft nástroje
- jasně pojmenovávat věci

když udělám vtip, říct, že to byl vtip

probírat ***otázky osobní hygieny*** - např. smrkání

projít s žákem vícekrát školu
pro jeho lepší orientaci,
navázat žáka na ŠPP

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

v rámci třídního kolektivu ***seznámit spolužáky s tím, že daný žák je specifický***, za svou specifickou žák nemůže

vymezit si čas, ***seznámit třídu s projevy žáka, s jeho přednostmi*** a říct, v čem bude potřebovat pomoc - zbytečně “nerozmazávat” diagnózu

z naší zkušenosti pořádáme 1. schůzku ke specifikům žáka bez samotného žáka, 2. s žákem. ***Umožnit spolužákům se doptávat žáka s PAS na jeho život a obtíže. Komunikovat před spolužáky, co bude mít žák s PAS za opatření a proč.***

Žák s nízkou motivací k učení

Projevy jeho chování

žák klade otázky “K čemu mi to bude?”,
“Proč bych to měl dělat?”

žák a jeho rodiče často nejeví zájem
o výsledky vzdělávání, nebo naopak
má žák ambiciózní rodiče

žákovi probíraná látka nemusí jít a brání
se tím, že projevuje nezájem

většinou vyšší absence

Žák s nízkou motivací k učení

Práce s žákem

karty práce
s žákem

Způsob práce:

ptát se “Co se děje?”

“Co bys potřeboval?”

“Co bys dělal na mém místě?”

zajistit kariérové poradenství

“Kde se vidíš?”

“Co bys chtěl dělat?”

uzavřít tripartitní smlouvu

mezi učitelem-žákem-rodičem

Nástroje práce s žákem:

používat změnu rolí učitel x žák

*používat tripartitní smlouvu , koučovací
karty, inovativní prvky
koučinku a mentoringu*

*propojit se ŠPP a cílit na profil
profesní orientace*

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

bavit se s žáky, *proč se učí, čím chtějí být*

obecně *zapojovat více kariérové poradenství*

Žák s poruchami učení a chování

Projevy jeho chování

karty práce
s žákem

nesoustředěnost, zvýšená unavitelnost

horší písemný projev

“nepořádnost” - nenosí sešity, zapomíná termíny, v sešitech mají i jiné věci

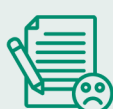
žák tím většinou působí méně chytře

časté rozptýlení v hodině,
stereotypy při práci

odmítají hodně věcí dělat, např. čtení nahlas, jít před tabuli

nestíhají si dělat zápisky, sami po sobě většinou zápisky nepřečtou

špatně rozumí psanému textu a nedokáží z něj vytěžit to podstatné

neohrabanost, nekoordinované pohyby

zdánlivé nedodržování osobní hygieny

nepořádek ve věcech

vykřikuje, skáče do řeči

zvláštní (nevtipný) druh humoru,
nechápu ironii, humor

když nezná odpověď, divně se směje
nebo machruje, odvádí řeč jinam

Nepřítomný, zasněný výraz

Často jedí (i během hodiny)

Žák s poruchami učení a chování

Práce s žákem

Způsob práce:

domluvit se na systému “zklidnění”

- mačkej si, kresli si..., ale nesmíš tím rušit ostatní

umožnit psát na PC, umožnit relaxovat během hodiny

- domluvit si třeba “pusť si na deset minut hudbu do sluchátek”

může ***používat pomocné matematické / abecední tabulky, zvýrazňovače, záložky.***

brát situaci jak je, v reálu to chce čas

Nástroje práce s žákem:

mějte naději - ***příznaky s věkem většinou odezní, nebo zeslábnou***

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

informovat spolužáky, že takového žáka mají ve třídě

proč a jaká může mít ***spolužák podpůrná opatření***

Tabu věci

Projevy jeho chování

Žák, který nedodrží osobní hygienu

je soustavně cítit potem, neudržované nehty, zanedbané oblečení, špatná hygiena po vyprazdňování - zápach moči, stolice), špatný stav zubů, zápach z úst

Žák z nízkopříjmové rodiny

v dnešní době nelze primárně poznat třeba na oblečení (všechny děti “mají Nike”), ani z toho, že žák chodí na brigádu - toto je běžné i u dětí, které nejsou v této skupině

potíže s platbami (v rámci exkurzí, výletů, pomůcky atd.)

Sexismus, obtěžování

žákyně mají nevhodné dotazy na učitele (Kde bydlíte, pane učiteli? Máte přítelkyni?), svádí ho, nosí provokující oblečení, upozorňují na sebe

totéž se může objevit i opačně - učitel má nevhodné “řeči” např. na postavy studentek atd.

Šikana

šikanovaný žák se pochopitelně necítí ve škole dobře a to má přímý vliv na jeho výkony

Tabu věci

Práce s žákem

karty práce
s žákem

Žák, který nedodrží osobní hygienu

zlidštit to - potíme se všichni a každý občas může zapáchat

ukázat tyto lidské věci na sobě (taky se potím, taky mám zpocené podpaží, chce se mi prdět atd.), jsou normální, běžné, zároveň máme spoustu možností, co dělat, jak o sebe pečovat

při individuální schůzce s žákem používat jednoduchá, neutrální sdělení, např. "jsi cítit potem a lidi na to hodně intenzivně reagují"

při třídnické hodině si **vyměnit "kosmetické tipy"**

Žák z nízkopříjmové rodiny

škola má určitý budget peněz (u nás je to například *Fond Beneška*), ze kterého **lze žáky podpořit**

pracovat s žákem tak, aby se nestyděl

pracovat se třídou - každý z nás se může ocitnout v nepříznivé finanční situaci

Sexismus, obtěžování

učitel, který je vystavován těmto narážkám, **může hledat podporu u nadřízených či u členů ŠPP**, nezbytné je pokusit se tuto situaci sám ukočírovat, nastavit si jasné a pevné osobní hranice

jasné **vymezení rolí**

práce se třídou: převedení rolí: ty jsi teď učitel a zkusíš si, jaké to je, když by se k tobě "žák" takto choval

studentky "zasažené učitelem" se mohou/musí kdykoliv obrátit na osobu, které ve škole důvěřují, musí jim být zaručeno, že se jejich situací budou ostatní dospělí ve škole zabývat, že se to nezamete pod koberec

někdy dojde k prolnutí obojího - studentky jdou učiteli na ruku ve snaze zajistit si dobrou známku z předmětu a nepopudit si případně učitele proti sobě, mají strach

práce se třídou - mluvit o problematice, vědět, že se vyskytuje, že existuje, znát záchytné body - co dělat, na koho se obrátit

Šikana

před tím, než začneme řešit školní neúspěch žáka, je třeba vyřešit jeho příčinu - **šikanu** (tento jev není předmětem naší metodiky)

Žák s odlišným mateřským jazykem

Projevy jeho chování

karty práce
s žákem

žák nerozumí, což může vypadat jako nezáměr nebo hloupost

obvykle má větší potíže s pochopením odborných pojmů a ironie

žák se většinou izoluje od ostatních

nechce se zapojovat do skupinové aktivity

Žák s odlišným mateřským jazykem

Práce s žákem

Způsob práce:

karty první pomoci pro první dny a týdny po nástupu žáka s odlišným mateřským jazykem, viz:

<https://zapojmevsechny.cz/clanek/943-krabicka-prvni-zachrany-pro-ucitele-prvni-dny-a-tydny-s-zakem-bez-znalosti-cestiny-ve-tride-autorka-alice-kourkzi>

Nástroje práce s žákem:

v rámci adaptace žáka **doporučujeme intenzivní jazykový kurz**, např. využít NNO v regionu (Člověk v tísni, Centrum na podporu integrace cizinců apod.)

umožnit žákovi záznam na diktafon, a to i v rámci domácí přípravy, kdy se může žák nahrávat, a poté to zprostředkovat učiteli

dát více času na zpracování úkolu

spolu s žákem vytvořit slovníček nejvíce používaných pojmů v daném předmětu

Zapojit ho do práce ŠPP

Peer vztahy - spolužáci jsou jako partáci, pomáhají mu.

Využívat umělou inteligenci a aplikace jako Photomath, Wolfram Alpha, GeoGebra, Kuizlet, LearningApps...

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

seznámit spolužáky s žákem s odlišným mateřským jazykem, jaké mají kulturní zvyklosti atp.

Používat komunikační karty

Žák s rodičem s nepřiměřenými ambicemi

karty práce
s žákem

Projevy jeho chování

bojí se špatných známek, aby doma nebylo zle

učení věnuje velké množství času, ale na výsledcích to není vidět

řeči typu: Naši mě zabijou

žák se ve třídě (ve škole) necítí dobře, protože tady nechce být, je to ambice rodičů, jeho to nebaví

může vyrušovat, může mít projevy klackovitého chování

obecně je nepřátelsky nastavený

na dotaz, co tě nebaví, co tě žere: nic, nechtěl jsem tady být, vybrali mi to naši.

nebo platí druhý extrém

žák je ve škole z ambice rodičů, ale je na to zvyklý, rodič mu umetá cestičku (chce z dítěte “něco” mít)

takový rodič kontroluje práci učitele, a když dítě dostane špatnou známku, rodič viní učitele

Žák s rodičem s nepřiměřenými ambicemi

Práce s žákem

karty práce
s žákem

Způsob práce:

Vyzkoušet tripartitní jednání:
rodič - žák - učitel.

Nástroje práce s žákem:

Podle toho, ve kterém je žák ročníku: pokud je žák na začátku studia, **probrat s účastníky, že volba oboru nebyla vhodná a žák by měl přestoupit**

Pokud je žák ve vyšším ročníku, **zvážit, zda mu stojí za to ztratit dva roky a jít studovat to, co chce**, nebo se kousne, studium dodělá, a pak si půjde svou cestou (volba vhodné strategie)

Probrat s žákem výhody studovaného oboru, ukázat mu to pozitivní, co může z oboru získat.

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

Využít kariérového poradce a už od prvního ročníku se **soustředit na to, proč děti v dané škole jsou, co od studia očekávají**

Vliv **vrstevníka, který naopak dobře ví, proč si školu vybral**

Oslovit **studenty z vyšších ročníků, aby předali těm mladším svou zkušenost** (jak se vyvíjel jejich vztah k oboru)

Žák, na nějž má učitel neadekvátní požadavky

karty práce
s žákem

Projevy jeho chování

žák se vyhýbá předmětu, na kterého mají daného učitele

žák má z daného předmětu obvykle špatné známky

žák se buď snaží být nenápadný, nebo do učitele "jde"

sebesplňující předpověď - žák je zaškatulkován, příklad: když se mu písemka nepovede - to se dalo čekat, když se mu písemka povede - od koho jsi to opsal

Žák, na nějž má učitel neadekvátní požadavky

Práce s žákem

Způsob práce:

jde o citlivé téma - otázka zní, **do jaké míry je učitel ochoten přijmout nepříjemnou kritiku**

využít **role školního poradenského pracoviště, které může pomoci např. třídnímu učiteli, jemuž se žák svěří**

poradenský pracovník může fungovat jako mediátor, urovnávač sporů, umí řešit problémy bez emocí, objektivně

do dané situace **často vstupuje rodič**

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

osvědčilo se nám **otevřít téma například při třídnické hodině, za přítomnosti daného učitele**

Žák s psychiatrickým onemocněním

karty práce
s žákem

Projevy jeho chování

výrazný útlum

spaní v hodinách (důvodem je medikace nebo narušený spánkový režim - nemohou v noci spát)

nechodí do školy, nebo chodí pravidelně pozdě (nedokážou ráno vstát)

nedokáže se v hodinách soustředit

nápadný zevnějšek (skrývají se za masku)

mohou působit jako “umělci” - skicák v podpaží, neobvyklá témata k hovoru

emoční nestabilita - v hodinách se zdánlivě bez příčiny rozpláčou, nebo se seberou a odcházejí ze třídy

časté je u této skupiny sebepoškozování, řeči o smrti (nebojím se, nevadilo by mi umřít atd.

nosí stále sluchátka, vytvářejí si tak svůj bezpečný prostor

snaží se ve škole pro sebe najít nějakou styčnou osobu, k níž mají důvěru

Žák s psychiatrickým onemocněním

Práce s žákem

karty práce
s žákem

Způsob práce:

snažit se mít **předvídatelný rozvrh, informovat co nejvíce dopředu o změnách**

využívat zdarma dostupné aplikace:

První psychická pomoc, Nepanikař atd.

umožnit v hodině žákovi zklidnění, zrelaxování (probrat s ním předem, co mu pomáhá a co z toho je proveditelné v hodině)

je-li k dispozici asistent, umožnit žákovi se projít

při návalu úzkosti: dechová cvičení, ukotvení
(něčeho se chyt)

na naší škole je k dispozici **zátěžová deka - slouží ke zklidnění a navození pocitu bezpečí**, jedná se o příkrývku s ocelovými kuličkami vážící cca 8 kg.

pro žáky se sklony k sebepoškození se hodí tzv. zklidňující kufříky (obsahuje různé předměty, které by člověk s akutním nutkáním sebepoškodit se, mohl využít)

učitel se vždy může opřít o školní poradenské pracoviště. Důležité je, že **v tom není sám**

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

seznámit třídu jednoduchým, přiměřeným a otevřeným způsobem s obtížemi spolužáka (je vhodné, aby to udělal sám žák, s podporou osoby, které důvěřuje - třídní učitel, školní poradenský pracovník atd.)

vysvětlit třídě, jaká podpůrná opatření žák má a proč je má, aby se třída necítila ukřivděně či znevýhodněně

Žák s dvojí vyjimečností

karty práce
s žákem

Projevy jeho chování

tento žák do třídy většinou nezapadá
- je “chytřejší”

nemá si s ostatními o čem povídat

ostatní ho považují za exota

nároky na učitele

zvýšené přípravy na hodinu

žáci mají nestandardní sociální
projevy, například bez varování
vstupují do intimní zóny učitele,
upřeně hledí do očí nebo skrze
člověka, na otázky mohou reagovat
mlčením

Žák s dvojí vyjímečností

Práce s žákem

karty práce
s žákem

Způsob práce:

žákovi **poskytujeme
různorodá podpůrná
opatření**, ale s vědomím
toho, že nese
zodpovědnost za svoje
chování

Jak pracovat se třídou, ve které je daný žák:

je potřeba **třídě vysvětlit, jaké potíže žák má**

navzdory svým potížím i tento žák **musí
respektovat základní pravidla** (mluví ten, kdo má
právě slovo,
takže neskákat do řeči atd.)

